

**Centrum Romů a Sintů
v Praze už zná svého
realizátora rekonstrukce**
strana 3

**Tomáš Ščuka:
Vzdělávání
ukrajinských dětí**
strana 3

**Sabir Agalarov:
Den národnostních
menšin v Brně**
strana 5

ÚVODNÍK

V poslední srpnovou neděli mezi námi prolétla zpráva o skonu velkého člověka. Zemřel Karel Holomek. Po dlouhé nemoci, ale hlavně po mnohem delším životě naplněném tak, že většina může jen obdivně závidět. Mnoho krásných slov napsali jeho přátelé a rodina, informace přinesla i média. Nebudu vám opakovat jeho životopis. Chci vám přiblížit to, jak jsem ho poznala, co jej odlišovalo od jiných a co by vás mohlo inspirovat. S panem Holomkem jsem pracovala 12 let, byla to jeho poslední pracovní léta. Od první chvíle mě zaujal jak on, tak organizace, kterou vedl, plná zajímavých lidí a myšlenek. Pan Holomek byl velice disciplinovaný muž. Nejvíce náročný byl sám na sebe a také na svoje blízké – k cizím byl často shovívavější. Měl vnitřní zásady, ze kterých nebyl ochoten slevit, zejména byl kritický k politikům. Často jsme mu vyčítali: „Co jste to o nich zase napsal, vždyť tam žádáme o dotace!“ a on se jen smál. Raději žádné peníze, než pošpiněné. Neodpouštěl podvody, lži, povyšování nad obvyčejným člověkem... Udržoval si přehled v různých oblastech, sportoval, cestoval, pořád vymýšlel něco dalšího, byl velmi pyšný na svoji rodinu, uměl se pobavit nad sklenkou. Poslední roky jsem často vzpomínala na naše hovory a říkala si, že je dobře, že jej už nemusí trápit, co se děje, jak se zviditelňuje část Romů, kteří se za pár drobných spolčí i s ďáblem. Vidíme to před volbami, i v různých vypjatých situacích. Pan Holomek byl z těch, kdo rozvášněný dav do-

Pokračování na str. 2

Břetislav Rychlík: Šťastný muž Karel Holomek

Drahý Karle, vážená a vzácná rodino, pozůstalí, přátelé, Romové i gádžové a vůbec všichni smuteční hosté. Nic tak necharakterizuje osobnost Karla Holomka, jak tato příhoda. Oba jsme před nějakými dvaceti lety byli pozváni vystoupit na demonstraci proti rasismu, kterou v Brně pořádá mladý, začínající zelený politik Ondřej Liška. Hovořili jsme symbolicky z místa, kde jsme

se potkávali během listopadové revoluce, a na Karla začala najednou agresivně pokřikovat skupinka Romů. A tehdy se stalo něco, co jsem do té doby nezažil, a už nezažiju. Karel přerušil proslov a rovnou z pódia si to s nimi od plic naprosto přímo vyřikal. Se svými! Každého znal křestním jménem. Odkázal je do patřičných mezí a pokračoval před ušasým shromážděním v pro-

slovu. „Co na srdci, to na jazyku,“ to platilo pro málokoho tak důsledně, jak pro našeho Karla Holomka. Když mu skupina českých undergroundových monarchistů kolem Petra Placáka a jeho studentského časopisu pro dospělé Babylon udělila v lednu 2014 Cenu Ferdinanda Dobrotivého, zdůvodnil to Placák takto: „Pan Holomek se vyjadřuje naprosto přímo bez známky jaké-

hokoli alibismu, opatrnickví, strategie, jak toho zde, bohužel, nejsme zvyklí u osob, které jsou veřejně činné. Rozhodnutí pro něj bylo jednomyslné, žádný jiný kandidát nebyl.“ Když se pak v rozhovoru pro Babylon otevřeně přiznával k tomu, že jako mladý, podle jeho slov blbý a ambiciózní profesionální voják,

Pokračování na str. 4

Vzdělávání romských dětí – beze změny

Září je měsícem, kdy se žáci a studenti vrací do škol. Letní prázdniny utíkají nejrychleji právě těm školou povinným. Ranní vstávání, výuka, ale i plnění domácích úkolů bývají po slunečním vegetování vždy trochu nepříjemné. Patří ale k životu a vedou nás k jisté disciplíně. Platí, že ve škole trávíme poměrně dost času. Školní prostředí by tak mělo být pro každé dítě přátelské. Ten pocit jakési patřičnosti je zkrátka důležitý. Bohužel, v případě českých škol na tom stále nejsme dobře. Zastaralé metody a přístup k žákům nám v podstatě brání posouvat kvalitu základního vzdělání dopředu.

V našich městech jsme stále svědky segregovaných škol s romskými dětmi. Problém, na který upozorňuje občanská společnost od sametové revoluce, i po tak dlouhé době začíná a končí jen na úrovni debat a diskusí. Nadále vzděláváme romské děti odlišně a hlavně pak s nižší kvalitou. Sociální a ekonomické důsledky přitom všichni známe. Sociálně vyloučené lokality kolem nás pak jen slouží k názorné kritice této menšiny. Popisovat postavení Romů v negativních konotacích nám jde vskutku skvěle. Příčiny nás už nezajímají.

Aktuální data výzkumné organizace (PAQ research) potvrzují, že

velká část romských dětí nadále čelí vyloučení. Více než 260 základních škol má alespoň třetinový podíl romských žáků. Řada škol je většinově romských. Podíl ve školách zpravidla neodpovídá celkové místní populaci. Školní systém romské děti vědomě odstrkuje na segregované školy nebo je přímo posílá do speciálních škol a tříd. Diagnózu lehkého mentálního postižení slyší romské děti desetkrát častěji než majorita.

Jde o tvrdou realitu, kterou ministerstvo školství aktivně neřeší. Máme přitom příklady dobré praxe, které nás mohou inspirovat. V Krnově se na popud velmi odvázného ředitele jedné ze základních škol rozhodlo zastu-

pitelstvo romské děti rozmístit do všech základních škol ve městě. Jedním z předpokladů je, aby v každé jedné škole nebylo víc než 10 až 15 % romských a dalších znevýhodněných žáků, z toho v průměrné třídě o 25 dětech zhruba čtyři takové.

Na začátku se ale musí vedení města, úředníci, ředitelé škol i místní sociální organizace shodnout na správnosti ukončení segregace. Cílem přitom nemá být pouze souhlas, ale práce na co nejkvalitnějších školách pro všechny děti.

Motivace je přitom velká. Boj proti ekonomickým ztrátám, soudržnost společnosti či lepší život v obci. Klíčový je přístup města, zejména

pak zajištění personálních kapacit na práci s vyloučenými rodinami. Získávat jejich důvěru. Zapojovat děti do doučování a kroužků. Nepřehlížet otázku bydlení či oddlužení.

Důležitá je také komunitní práce a zapojení samotné romské komunity. Uvnitř komunity vyrostli odborníci, kteří se tématem desegregace dlouhodobě zabývají. V procesu změn mohou být pro město a školu velmi silným článkem.

Vše vychází i ze současné vládní strategie, kterou vláda České republiky schválila. Boj se segregovanými školami patří pro toto programové období mezi hlavní priority.

Tomáš Ščuka

ÚVODNÍK

Dokončení ze str. 1

kázal uklidnit. Mnoho lidí mu dlužilo laskavost a proto se skřípěním zubů od něj vyslechli i to, co slyšet nechtěli. A že on dokázal pro druhé tyto drobné laskavosti dělat často, nikdy však zjiště. Kdo ví, jak silný by byl jeho hlas v této době, kdy se informace šíří zcela jinak. I na základech jeho práce vyrůstá další generace, se starostmi a výzvami částečně stejnými, částečně novými, s příležitostmi přeci jen trochu rovnějšími. Je to na nich. Na nás všech. Budme víc jak on, každý z nás. Pěstujme tělo i ducha v každém věku, držme se pravdy a morálky, bojujme proti malosti a hlouposti, i když to je náročné. Žijme život naplno a po svém, ale vnímejme své okolí, nebojme se ozvat, když se děje bezpráví. Ať nám vždy bliká ten Holomkův maják, který pro nás rozsvítil.

Jana Vejplachová
výkonná ředitelka SRNM

DDM Hranice chystá taneční soutěž Terne čercheňa 2023

Terne čercheňa (Mladé hvězdy) je taneční soutěž pro romské děti, kterou od roku 2003 každoročně pořádá Dům dětí a mládeže Hranice v Hranicích na Moravě. Soutěží se ve dvou kategoriích, a to v tradičním romském a moderním tanci. Zakladatelem taneční soutěže je Mgr. Robert Sutorý.

Tento rok se soutěž uskuteční v sobotu 21. října 2023 od 11 hodin v prostorách Sokolovny (Tyršova 1) v Hranicích na Moravě. Soutěžící se ještě mohou do soutěže přihlásit prostřednictvím e-mailu: robert.sutory@mes-to-hranice.cz.

Bude se soutěžit v těchto kategoriích:

1. tradiční romský tanec
2. moderní tanec a volný styl

Terne čercheňa je tradiční oblíbená taneční soutěž pro začínající, ale i zkušenější taneční soubory z celé České republiky. Na tuto taneční soutěž jezdí soubory z různých měst, jako je Ostrava, Lipník nad Bečvou, Olomouc, Přerov a jiné. Taneční soubory předvedou svůj talent a odborná porota je následně ohodnotí. Porota se zaměřuje na celkový taneční projev, kostýmy a choreografii. Tato soutěž je finančně podpořena městem Hranice na Moravě.

Milí čtenáři, pokud máte zájem a opravdu vynikáte v oblasti tance, a to ve stylu tradičních romských tanců a moderního tance, neváhejte a kontaktujte pana Roberta Sutorého. V minulosti, ještě když jsem byla asi tak ve vašem věku, jsme s mým souborem Cikne Čhave na tuto soutěž každým rokem jezdili a každým rokem vyhrávali, ale pak nás to přestalo bavit, a posunuli jsme se v tanci dál. Teď je právě možnost pro vás, předvést to, co umíte. Přejí vám, pokud zrovna zkoušíte nový tanec, ponořte se do něj celým svým srdcem, tělem a samotnou duší a nebojte se o sobě dát vědět. Staňte se právě vy výherci taneční soutěže Terne čercheňa 2023. Držím vám všem palce a přejí hodně štěstí.

Veronika Kačová

Workshop romského tance pro děti z Nízkoprahového zařízení Společně-Jekhetane v Ostravě

Ve středu 30. srpna v odpoledních hodinách se v prostorách Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Společně – Jekhetane v Ostravě konal dvouhodinový intenzivní workshop romských tanců pod vedením lektorky Veroniky Kačové. Workshopu se zúčastnilo celkem deset dívek z Ostravy a Hanušovic a dvě dospělá pracovníce zařízení. Na úvod se dívky seznámily s obsahem a vzhledem romské vlajky, který pak praktikovaly v romském tanci. Naučily se pracovat se širokou, dlouhou romskou sukní a romským šátkem. Zjistily, jakým jiným způsobem se dá tanec pochopit a vnímat. Hledaly svůj skrytý temperament, lásku k tanci a sílu projevu. Následovala taneční průprava a krátká choreografie skládající se ze sedmi prvků, kterou pak dívky společně procvičovaly na různý rytmus, a to od pomalého až po rychlý. Taneční aktivity hrají důležitou roli v nízkoprahových zařízeních. Dívky berou tanec jako součást svého volného času, který chtějí plnohodnotně využít. Tanec pozitivně přispívá k vzájemným mezilidským vztahům a snižuje rizika problémů ve vyloučených lokalitách. Obsah programu všem zúčastněným přinesl lepší náladu, relaxaci, vyšší sebeúctu, inspiraci, spolupráci a pokoru. Dívky z nízkoprahu Společně – Jekhetane si odnesly nové dovednosti a poznatky o romském tanci a jeho hodnotách.

„Tanec je cesta, jak se navrátit zpátky k tradičním kořenům. Je to cesta k osvobození, radosti a lásce. Sdíleme ho spolu navzájem. Děkuji všem za účast a krásný zážitek, který zanechal workshop romského tance.“

Veronika Kačová

Barcelona Gipsy balKan Orchestra zahráli ve Flédě. Zanechali jedinečný hudební zážitek

Moje cesta vlakem do Brna měla za cíl večerní koncert mé nejoblíbenější kapely Barcelona Gipsy balKan Orchestra. Přála jsem si, abych je někdy mohla slyšet naživo. A stalo se tak v sobotu 9. září v hudebním klubu Fléda, kam jsem se vydala s kamarádkou na jejich skvělý koncert. Fanoušci kapely byli, řekla bych, z poloviny cizinci, jako jsou Mexičané a Španělé. Všichni tancovali, protože tato hudba má veselý rytmus, který každého probudí. Mezinárodní sedmičlenná kapela představila to nejlepší ze svého repertoáru. Jejich tvorba je ovlivněna prvky tradiční hudby z Balkánu, Blízkého východu a také Středozeří. Kapelu tvoří hudebníci ze Španělska, Itálie, Francie, Srbska, Řecka a Ukrajiny a rozmanitá je také jejich paleta hudebních nástrojů, od houslí, klarinetu až po perku a akordeon. Během celého koncertu vládla atmosféra plná emocí, polozpěvu všech zúčastněných fa-

noušků a hlavně neskutečná radost. Hudba a projev kapely byl zcela autentický a neskutečně energetický. Kapela v čele s italskou zpěvačkou Margheritou Abitou zahrála a zazpívala známé skladby jako jsou Ajvarsko Kolce, Tisom Tiše, romské písně Nane cocha, Dželem dželem ajiné. Kapela přidávala na závěr ještě asi dvě písničky a koncert se chýlil

ke konci. Po koncertu jste si mohli koupit jejich CD a jiné zboží.

Zaposlouchat se do jejich hudby je jako sen. Ve mně osobně kapela zanechala hlavně pocit, jak jsou mi blízcí. Obohatili moji duši a hudební život. Cítila jsem z každého z nich pokoru a už se těším, až zase budou koncertovat v České republice.

Veronika Kačová

Půjde Mawar do vězení? Policie obvinila zápasníka ze dvou trestných činů

V případě zápasníka Tadeáše Růžičky došlo k posunu. Policie jej obvinila ze dvou trestných činů. V případě prokázání viny může jít bojovník na několik let za mříže.

Před několika týdny se na internetu rozšířilo video, ve kterém bojovník Tadeáš „Mawar“ Růžička stojí nad bezvládně ležícím mužem, nadává mu a fackuje ho. Za to jej odsoudili mnozí kolegové z branže a od organizace Oktagon MMA, kde se v minulosti představil, dostal nadobro stopku. Teď má ale Mawar zaděláno na ještě větší problémy.

Poškozeného muže z videa se policistům podařilo identifikovat a vyslechli ho. Bojovník teď má na krku obvinění ze dvou trestných činů, za které mu hrozí až tři roky vězení, informovala stanice CNN Prima News.

Policisté o posunu v případě informovali v tiskové zprávě. „Kriminalistům se již povedlo zjistit totožnost poškozeného a vyslechnout ho. Zároveň zjistili dostatek podkladů

k tomu, aby mohli zahájit trestní stíhání proti konkrétní osobě, a to pro trestné činy ublížení na zdraví a výtržnictví,“ uvedl mluvčí Jan Daněk.

Inkriminované video ale není to jediné, čím na sebe Růžička v posledních týdnech přitáhl pozornost. Objevilo se totiž také obvinění, že na Letné nabádal přítelkyni, aby zbila jinou dívku, a údajně dal pěstí její kamarádce.

Mawar si dosud z obvinění příliš těžkou hlavu nedělal. „Dar vs. prokletí, lidi. Být slavný není tak růžové, jak se zdá. Dávejte ara. Neposlouchajte bulvár. Nemluvte s bengama. To je vaše cesta. Přeu všechno nejlepší. Začínám zase trénovat. Čtvrtý kemp,“ cituje jeho prohlášení Deník.cz.

Ondřej Jarůšek

(Refresher news)

foto: Oktagon MMA

Centrum Romů a Sintů v Praze už zná svého realizátora rekonstrukce

Muzeum romské kultury vybralo stavební společnost, jež zrekonstruuje vilu pro nově vznikající Centrum Romů a Sintů v Praze. V úterý 12. 9. 2023 byly prostory předány a započnou stavební práce. Rekonstrukce by měla být dokončena v srpnu příštího roku.

Muzeum romské kultury dlouhodobě usilovalo o rozšíření svých aktivit na území Prahy tak, aby i zde bylo možné prezentovat a navazovat na mnohaletou odbornou a kulturní činnost Muzea v Brně. S touto myšlenkou vznikl projekt Centra Romů a Sintů v Praze (dále jen CRSP). Ten je realizován od roku 2020, doposud však neměl své fyzické sídlo. V roce 2019 dostalo Muzeum romské kultury do správy objekt, v jehož prostorách má sídlo CRSP vzniknout. Jedná se o funkcionalistickou vilu na Velvarské ulici v Praze-Dejvicích. Pro potřeby vznikajícího Centra je nutné vilu zrekonstruovat.

Právě z tohoto důvodu byla 13. 6. 2023 vyhlášena nadlimitní veřejná zakázka na rekonstrukci této budovy. Termín pro podání cenových nabídek byl do 27. 7. 2023. MRK obdrželo prostřednictvím

Národního elektronického nástroje (NEN) devět cenových nabídek.

Vítěznou firmou, která splnila veškeré požadavky a nabídla nejnižší cenu, se stala společnost První KEY – STAV, a.s. Rekonstrukci vyčíslila na 39 688 000 Kč vč. DPH.

Termín dokončení rekonstrukce a předání stavby k užívání by dle smlouvy měl být za 11 měsíců. Projekt Centrum Romů a Sintů je finančně podpořen Norskými fondy.

K rekonstrukci vily se vyjádřil ministr kultury Martin Baxa. „Věřím, že se rekonstrukce vily v pražských Dejvicích pro účely Centra Romů a Sintů bude dařit stejně jako u Památníku v Letech u Písku. Považují tyto aktivity za mimořádně

důležité pro naši společnost. Od plánovaného otevření pražského centra si slibují vznik skutečně nízkooprahového komunitního centra pro Romy i neromy, kde budou mít obyvatelé metropole možnost setkávat se s unikátní romskou kulturou, i se společně věnovat aktuálním společenským tématům, jako např. reflexi současného postavení Romů a vývoje vztahů romské a majoritní společnosti. Ministerstvo kultury projekt finančně podpořilo i prostřednictvím národních zdrojů ve výši 18 milionů korun.“

Karolina Spielmannová
Muzeum romské kultury
vizualizace: Adam Rujbr Architects

KOMENTÁŘ Vzdělávání ukrajinských dětí

TOMÁŠ ŠČUKA

Ruská agrese na Ukrajině neustupuje a členské státy EU se tak stávají bezpečným místem pobytu pro stovky tisíc válečných běženců. Jen do České republiky přišlo za rok a půl více než 400 000 uprchlíků. Jde o společenské proměny, které se nás bezprostředně dotýkají. Máme nové sousedy, kolegy v práci a ti nejmenší mají zase nové spolužáky. Otázkou zůstává, zda byly školy na tyto změny připravené a jak situaci ve svém obvodu zvládají?

Dle veřejně dostupných zdrojů bylo na konci školního roku 2022 v českých mateřských školách zapsáno 3,8 tisíc ukrajinských dětí a v českých základních školách více než 26 tisíc ukrajinských žáků, kteří přišli do České republiky v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině. V krajích s vysokou koncentrací ukrajinských uprchlíků a současně vysokou mírou naplnění existujících kapacit lze očekávat kapacitní problémy při přijímání ukrajinských dětí a žáků v mateřských a základních školách. U těchto škol se problémy týkaly zejména oblasti prostorové a personální. V případě mateřských škol byly kapacitní problémy týkající se učeben.

Obecně lze říci, že mateřské i základní školy přijaly alespoň nějaké vhodné opatření zaměřené na koordinaci přijetí a adaptaci nově zapsaných ukrajinských dětí a žáků, ať již se jednalo o formulaci souvisejících zásad a postupů, o ustanovení funkce koordinátora adaptačního procesu, nebo o využití ukrajinsky hovořících osoby či patrona z řad spolužáků k podpoře ukrajinských dětí a žáků při adaptaci na nové prostředí.

Jsou však i situace, kdy na některých navštěvených mateřských a základních školách vzdělávají ukrajinské děti a žáky výhradně či převážně odděleně od ostatních dětí a žáků. Jiné mateřské a základní školy realizují výuku ukrajinských dětí a žáků kombinovaně s vyrovnaným zastoupením výuky v samostatné skupině ukrajinských dětí a žáků a výuky ve třídě s ostatními dětmi a žáky. V navštěvených mateřských a základních školách tak převládá výuka ukrajinských dětí a žáků probíhající převážně ve smíšených třídách s ostatními žáky.

Pětina škol vytvořila tzv. adaptační skupiny, do nichž žáci dochází před svým začleněním do běžné výuky a typicky se věnují osvojení základů českého jazyka a socializačním aktivitám. Výuka češtiny jako druhého jazyka nebyla zajištěna jen na 7 % navštěvených základních škol, a to především z personálních důvodů. Výrazné rozdíly mezi školami panovaly v rozsahu dosud realizovaného vzdělávání v českém jazyce jako druhém jazyce. Pro rozvoj dovedností ukrajinských dětí a žáků komunikovat v českém jazyce jsou důležité i další situace, kdy se s ním dostávají do kontaktu (např. adaptační skupiny, komunikace s ostatními žáky při běžné výuce, mimoškolní aktivity).

Výše uvedené informace přináší určitý vhled do reálné situace na školách. Za nebezpečný jev vnímám segregaci ukrajinských dětí. Systémovou a dlouholetou segregaci máme už v případě romských dětí. Rozdělování dětí už v takto nízkém věku nemůže zákonitě přinést nic dobrého. Naopak, podporujeme tím výchovu nových generací s výraznými sociálními a ekonomickými rozdíly. Moderní demokratická společnost by ale přeci měla lpět na rovném přístupu ke vzdělání pro všechny děti bez rozdílu.

Ministerstvo školství, coby gestor vzdělávací politiky státu, nemůže nadále potřeby všech žáků na školách přehlížet.

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury České republiky

Břetislav Rychlík: Šťastný muž Karel Holomek

Dokončení ze str. 1

jezdil zkraje šedesátých let na hranice připraven bránit socialistickou vlast, řekl: „Nemůžu lhát a dělat za sebe svatého! Tak jsem si pak vytrpěl své. Nejsem podvratník, nebo že bych se za něco schovával...Byl to vlastně režim, kdo ze mě udělal takového lidskoprávního harcovníka – do té doby jsem byl takový technokrat.“

Zdá se to podivné, začínat řeč nad rakví politickou úvahou, ale život a osobnost od sebe oddělit nelze, to by nás nebožtík hnalo. Když jsem o něm točil dokument do cyklu GEN, Galerie elity národa, zachytil jsem situaci, jak promlouvá k mladým Romům: „Mladí lidé často říkají, pane Holomku, politiku nám sem netahejte. Děláte chybu, i ten chleba, který jíte, i to pivo, které pijete, závisí na politice. Čili, nezapomínat na to, co se děje ve společnosti a nenechat volný průběh tomu, co se nám zdá být špatné. A vrtat do toho a vrtat do toho a nepustit to!“

Nedovedl jsem si představit, jak se tento vitální, aktivní a doslova živočišně urputný malý velký muž, ten, který vrtal do všeho, co považoval za nesprávné a nespravedlivé, před šesti lety musel cítit, když byl postižený mozkovou mrtvicí. Došlo mi to ve chvílích, kdy jsem se pokoušel o návštěvu. On si nepřál, abychom ho viděli bezmocného. Těch šest let, kdy se o něho rodina neuvěřitelně obětavě starala, jsem se radoval z každé drobné a dobré zprávy či občasné fotografie z rodinných oslav. Poslední dobou ty zprávy už byly špatné, a pak mi pípla SMS: Táta dnes v 15h zemřel v klidu. A na sociálních sítích se objevila zpráva: „Náš skvělejší táta, hrdina a celoživotní frajer dnes v 15h vydechl naposledy. Udělal toho pro lidi hrozně moc, život měl naplněný prací,

ale žil naplno. Jeho skutky tady jsou a budou i nadále, nyní má už klid a pokoj. Umřít si přál a poslední dny ani nejedl, ani nepil, tak jsme rádi, že vysvobození netrvalo tak dlouho. Zapalte si za něj svíčku a vzpomínejte na něj v dobrém, nic jiného by si nepřál.“

Teď tedy stojíme u rakve člověka, jehož rod je Moravě usazený kolem tří set let (potutelně dodával, moje dcera historička to našla ve smolných knihách!). Karlův dědeček, vajda v romské osadě mezi Kyjovem a obcí Svatobořice, koňský handlíř, kdysi pochopil, že jedinou cestou pro Romy je vzdělanost. Tak se otec Karla Holomka, Tomáš Holomek, stal prvním Romem, který v tehdejší Československu absolvoval Karlovu univerzitu a stal se doktorem práv. Tak se náš Karel stal strojním inženýrem a ten řetěz pokračuje v jeho dcerách, vnučkách. Představovat teď onen bohatý, vzrušující a pestrý život Karla Holomka by zabralo několik časů, určených na rozlučku s několika lidmi, ne však s tímto jedním. Nemanželské děcko, míšenec, zlobivý ve škole, šťastný u romských prarodičů, odsouzený spolu se sestrou k zavraždění v nacistických plynových komorách jako celá jeho rodina, ukrývaný a zachraňovaný statečnou maminkou a jedním životem riskujícím bílým četníkem, poválečný student vojenských škol, vynikající gymnasta na úrovni reprezentace, komunista, tanečník, majitel hlubokých a pronikavých tmavých očí, na jejichž dně se ukrýval smutek, učitel na vysoké vojenské škole odmítající okupaci a agresi v roce 1968, nekomunista, dělník a řidič těžkých nákladáků, neformální odborářský vůdce nepřijatý do Revolučního odborového hnutí, protože byl inženýr, i když se živil jako dělník, disident, krátce vězněný režimem, polistopadový poslanec, lidskoprávní aktivista, zaklada-

tel Muzea romské kultury, Společenství Romů na Moravě, první romský držitel státního vyznamenání vrtající do všeho nespravedlivého, bojovník, schopný napsat i několik úderných textů týdně proti inženýru Miloši Z. v roli prezidenta, bořitel předsudků, odmítající dělat formální stafáž za Romy u premiéra, který nedbal jeho rad, stejně jako ostrý a tvrdý oponent Romům. Právě k Romům se choval poctivě, rovně, bez sentimentu. Myslel jsem na něho v posledních týdnech, kdy se Romové spojovali hystericky, nenávisťně a neuváženě s neonacisty. Holomka na vás, holomci (s malým há)!

Karel Schwarzenberg, který mu předával před devíti lety Cenu Ferdinanda Dobrotivého, tehdy řekl: „Shodou okolností jsme narozeni ve stejném roce, oba známe ještě starý český a moravský venkov, oba jsme se od mladých let zasazovali o lidská práva a střetli se s ideologi-

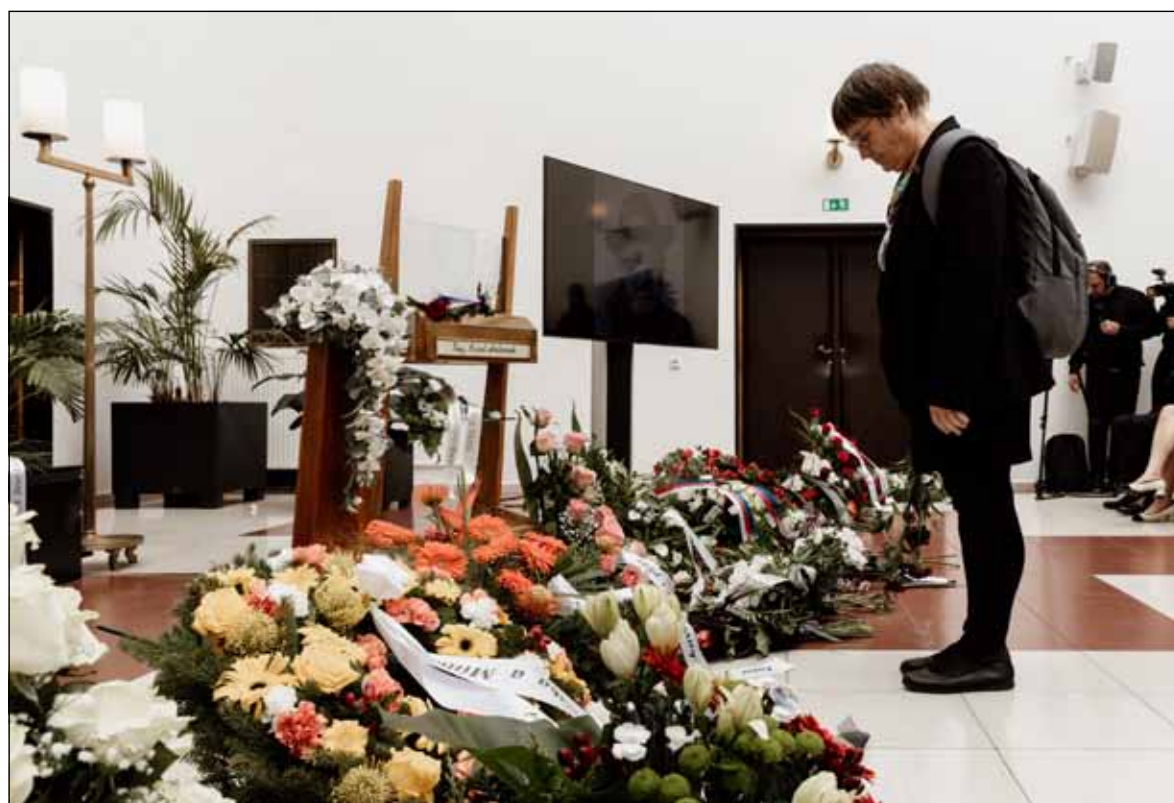
emi nenávisti. Karel Holomek má ale ještě jednu velkou přednost. Má velké porozumění pro druhou stranu a umí odpouštět, ačkoli jako Rom si zažil své. V dětství za nacistu, ale i později, když se osamostatnil od myšlenek svého otce a bojoval proti systému nesvobody u nás.“

Myslím v těch dnech na odkaz Karla Holomka. Třeba jeho dávná myšlenka, která by měla být preambulí každé vlády: „Základ musí vždycky postavit silnější, ten, kdo má moc a prostředky, musí vytvořit podmínky, aby se ti slabší do systému dostali.“ Uvědomuju si, že jeho práce pro Romy, kterým pomáhal nacházet odvahu a víru v sebe samotné, byla vlastně prací pro nás, tu naši bílou většinu. Kolik útoků si musel za svůj život snést a vytrpět ze všech stran, s jakou vytrvalostí a humorem, sebeironií, dělal kroky, o kterých nutně při své chytrosti

a moudrosti věděl, že jsou nepopulární, ale dělal je, protože nemohl a neuměl jinak. Když jsme se bavili o tom, že televizní GEN je galerií elity českého národa, jak to on jako napůl Rom a napůl Čech rodu moravského vnímá, smál se tím svým neodolatelně šibalským způsobem. „Mně to je osobně úplně jedno, já jsem zrovna tak Čech jako Rom.“ O Romech se ví, že nemají svoji vlast, ale Karel Holomek byl ztělesněním dnes tolik zdevalvovaného slova vlastenec. Miloval svoji rodinu, žil pro druhé, postavil zrcadlo romského přísloví: Ko kamel ča pes, na džanel s'oda bacht. Kdo má rád jenom sebe, neví, co je štěstí.

Kéž toto štěstí Karla Holomka můžeme a dokážeme nést dál. Bylo mi ctí, šťastný muži! Šťastnou cestu a Sbohem.

Břetislav Rychlík
foto: Muzeum romské kultury,
Gabriela Eliáš Povrazníková

Romské a další speciality. Lidé ochutnávali kuchyni národnostních menšin z Brna

Kdo toužil ochutnat mezinárodní kuchyni z různých koutů světa na jednom místě, pak zavítal na Den národnostních menšin. Ten se konal třetí zářijovou sobotu v lužánec-kém parku v Brně. Představily se zde kultury z Ukrajiny, Itálie, Vietnamu, Mongolska, Ruska i Bulharska. Lidé tak okusili tradice a chuť jiných států, mezi které se řadila také romská kuchyně. Nechyběl ani pestrobarevný průvod městem a přehlídka folklorních souborů různých minorit žijících na jižní Moravě.

Návštěvníci si užili spoustu koncertů a doprovodných aktivit. Vystoupili například bubeníci ze skupiny Ritmo Factory nebo ukrajinský folklorní soubor Kupava. Zpestření dne nabídly marocké a egyptské tance. Celý nabitý den završil koncert řecké kapely Mydros, která vystoupila v 17.30.

text a foto: Sabir Agalarov

Motivační a vzdělávací besedy Petra Toráka

Liberec, Ústí, Kladno, Vsetín, Brno, Ostrava, Olomouc, Plzeň, Karlovy Vary, Kutná Hora, Praha. To byla města, ve kterých se v srpnu uskutečnily motivační a vzdělávací besedy ředitele Compas Charity Petra Toráka, a to pod záštitou organizace Romodrom o. p. s. a britské ambasády v Praze. Petr Torák má v České republice dlouhodobé zkušenosti s besedami, jak pro komunitu, ale taktéž pro policii, školy, neziskové organizace a další instituce. Sám tvrdí, že je to však poprvé, co uspořádal tolik besed v tak krátkém čase. Každá z těchto besed byla trochu jiná a s jinou dynamikou. Ale nejvíce si asi užil setkání ve Vsetíně, kde ji spojil s Talent Show, kterou zorganizoval Dušan Kandráč. Petr Torák dokázal zaujmout a motivovat k dalším dotazům i k zamyšlení. Jeho poznatky vycházely z jeho pracovního prostředí a práce na sobě. Sdílení a komunikace měly úspěch. Besedy byly zdarma a celkový počet lidí, se kterými pan Torák mluvil, byl okolo 250–300.

Diskuze se vedly na tato témata:

1. Obama Foundation Leaders
Program, který se zaměřuje na rozvoj a občanskou angažovanost. Inspi-ruje, posiluje a propojuje nové lídry z celého světa. Program identifikuje začínající lídry z vládních kruhů, občanské společnosti a soukromého sektoru, kteří prokázali závazek k prosazování společného dobra.
2. Take the Lead program
Program si klade za cíl posílit postavení zranitelných skupin, jako jsou ženy, mládež nebo uprchlíci, tím, že je vybaví dovednostmi a znalostmi potřebnými k tomu, aby se nejen orientovali v odvětvích silně postižených krizí, ale také aby mohli vykonávat svou požadovanou kariéru. Rovněž přispívá k budování udržitelné, spravedlivé a inkluzivní budoucnosti pro všechny.
3. Promítání dokumentárního filmu Povolení k pobytu (Leaving to Remain)
4. Život a práce ve Velké Británii
5. Inkluzivní vzdělávání

Zeptala jsem se p. Toráka, jaké pocity si z besed odnáší: „Byla to úžasná příležitost se přiblížit ke komunitě a lidem pracujícím v terénu. Nápad uspořádat tyto besedy jsem dostal během plánování mé dovolené v ČR. Každý den mě kontaktuje několik desítek lidí, kteří se na mě obrací se žádostí o informaci o statusu usedlíka a dalších tématech. Napadlo mě, že poskytnu lidem příležitost se se mnou setkat osobně a ptát se na to, co je zajímavé. Díky podpoře britské ambasády v Praze a Romodromu jsem byl schopen zorganizovat besedy v deseti městech České republiky. Často se mě lidi také ptali na status usedlíka, život v UK, inkluzivní vzdělávání a policejní práci v UK. Za tu dobu, co jsem začal s besedami, se přihlásilo 12 žen na leadership kurz.“

I já jsem se osobně zúčastnila v Ostravě besedy pana Toráka a celou besedu hodnotím velmi pozitivně. Odesla jsem si nové poznatky, dozvěděla se o nových projektech, do kterých se můžou zapojit ženy. Výklad byl poutavý a zajímavý. Oceňuji také jeho pohodovou náladu a přátelský přístup k besedám.

Bc. Iveta Demeterová, slovesný dramaturg, Český rozhlas

„Byla jsem na besedě, kterou pořádala městská část Praha 4. Organizovala to Anna Chvalová – referent pro národnostní menšiny a integraci cizinců. Bylo to v rámci projektu Romský Bašavel vzdělávací 2023. Petr Torák je velký praktik, když slyšíte, s jakým entusiasmem vypráví o své práci, o lidech, kteří s ním spolupracují, tak chcete být součástí jeho pracovního týmu. Původně odjel z Česka, aby pomohl sobě, ale jeho každodenní život je o pomoci druhým. Velký důraz přikládá vzdělání, ale nezapomíná na lidský přístup, na pochopení. Při svých besedách nadchne své posluchače a vy máte pocit, že se můžete bez ostychu zeptat a dostane se Vám dostatečná odpověď. Ačkoliv byl Petr Torák od roku 2006 vášnivým a uznávaným policistou, uvědomoval si zvyšující se poptávku po svých službách a v roce 2017 se stal ředitelem charitativní organizace Compas, která v Peterborough poskytuje vzdělání a mentoring romským žákům, pořádá kulturní akce a poskytuje bezplatnou poradenskou službu. Od roku 2021 je navíc honorárním konzulem České republiky v Peterborough. Letos ukončil půlroční dálkový program Leaders Europe, v jehož rámci se osobně setkal s Barackem Obamou.“

Veronika Kačová

Naše škola...

(vzpomínka)

Už je tu konec prázdnin, nastává září a všichni školou povinní se chystají do škol, do základních, do středních a výš. Pro rodiče je to opravdu velmi důležité, jak ty děti vypraví a jak je poučí o škole. Taký moje vnučka povede svoji dceru do první třídy a je z toho docela vedle s nervy.

„Holka moje, to nesmíš být tak nervní, v klidu se vše lépe povede...“

„Babi, máš pravdu, ale jsem z toho celá pryč, moje malé stvořeníčko bude mít povinnosti...“

„To je pravda, to musí každý, začíná to školou...“

„Babi, a ty jsi taky chodila do školy...“

„No, samozřejmě, ale bylo to úplně jiné než dnes...“

„Babi, vyprávěj mi, jaké to bylo tenkrát a jak jsi to prožívala, třeba mi to pomůže myslet trochu jinak.“

„No, jestli máš čas, tak ti povyprávím, jaké to bylo za nás. My jsme bydleli v malé obci a tam byla obecní škola, to znamená, že jsme byli všichni dohromady v jedné místnosti od 1. ročníku až do 5. ročníku, takže já tam měla ve třídě dvě sestry. Řeknu ti, nebylo to až tak dobré, já se snažila učit a měla jsem jedničky, ale nebylo to u každého. Ty větší děti se mlátily, ale já měla štěstí, protože moje sestry mě chránily.

Co se týče našich rodičů, neměli takové starosti s výbavou na nás do škol, koupili nám teplákové soupravy a ty jsme měli na celý školní rok. Nesměli a nemohli jsme si vymýšlet drahé věci, nějaké okrasy, nebyly na to peníze. Když jsem nastoupila já do první třídy, dostala jsem taky nové tepláky. Žádný fajnový batoh nebo tašku, jak mají dneska děti, kdepak! Měla jsem tašku, síťovku a v ní slabikář a malý penál a to bylo vše.

Ráno jsme vstávali a šup – umýt se v lavoru, ve studené vodě, a ruce jsme si vydrhli. Protože soudružka učitelka, než jsme šli do lavic, nám kontrolovala ruce, zda jsou čisté. Kdo neměl, dostal po nich rákoskou a to pěkně bolelo, štípalo to moc, každý se toho bál! K svačině nám maminka namazala chléb s máslem a šup do školy. Po cestě do školy mě sestry poučovaly, jak se mám chovat a co dělat: “Hlavně buď hodná, abys nedostala rákoskou!” To byla rada nad zlato.

Byla jsem až moc hodná a ve třídě jsem dávala pozor na písмена a čísla, které nám učitelka napsala na tabuli. Bylo to docela těžké, prvňáci se museli spokojit jen s tím papírem, co nám dala učitelka na lavici, a opisovat. Ona se věnovala dalším žákům, vlastně všem ve třídě, a bylo nás hodně. I když byla soudružka učitelka přísná, já jsem si ji zamilovala a měla jsem ji ráda. Ke mně byla moc laskavá, nevím proč, chovala se ke mně moc hezky, rákoskou jsem ani jednou nedostala! To kluci dostávali, to ti řeknu, neměli úkoly, bavili se nahlas, zkrátka zlobili a učitelka z toho byla na nervy. Bylo mi jí opravdu líto. My prvňáci jsme se snažili být hodní, ale ne úplně všichni. Jeden kluk, Ládík, byl hnusný, sprostě mluvil a byl drzý na učitelku a ona ho pokaždé dávala na chodbu za dveře. Jednou se stalo, že utekl ze školy a my jsme ho všichni hledali po dědině. Soudružka učitelka až plakala, nebyl doma, nebyl nikde. Našli ho vojáci až druhý den, byl v lese. Naše učitelka z toho měla velký problém. Vyhodili ji ze školy a přišel k nám nový učitel! Ten byl moc přísný a nikoho nešetřil, a taky už nikdo nešel za dveře! Mám ještě toho moc na vzpomínání, ale ty určitě nemáš tolik času, holka moje...“

„Babi, máš pravdu, ale to tvoje vyprávění mi dalo! Takové vybavení do školy! Víš, kolik mě stálo peněz všechno Alence do první třídy? Se vším skoro pět tisíc...“

„Panebože!“

„No, věř mi, dneska to není jen tak. Všechno se platí, to jsou i obědy a družina a ani nebudu říkat, co všechno...“

„A jde do první třídy a co dál? Jak vyjde základní...“

„Babi, to je daleko, já radši nebudu myslet, co všechno bude dělat. Jsem z toho paf, ze všeho, dneska už nemůžeme vyjít se skromností, dneska jsou i obyčejné věci drahé...“

„Máš pravdu, holka moje. A bude ještě draž, hlavně, že máte práci a zdraví ať vám slouží, jinak...“

„Babi, hlavně ty buď zdravá, ať jsi tu s námi. Já už musím jít, měj se, dávej na sebe pozor!“

„Ty taky, holka moje!“

A odešla moje vnučka. Má starosti, ale ty taky jednou pomínou. Vše skončí časem, na všechno je určený čas...

Irena Eliášová

So arakhas andro romano khel'iben

E Simona Červeňakovo kerel bufi sar komunitno pracovnička andre Kolina, andre organizacija Prostor plus. Khatar peskro čhavoripen khelelas andro khel'ibnaskero suboris Lolí ruža, savestar cirdel o skušenostá andre bufi dži adađives. Sikhavel le čhavoren ungriko čardašiš, tradično vlahchiko the polčiko romano khel'iben, ale tiž street dance lebo flamenco. Hiňi dajori trin čhavorenge.

Lačo dives, raňi Červeňakovo, šaj amenge phenen, kana tumenge avlas pre godi te kerel bufi le čhavorencia andro khel'iben?

Lačo dives, Veroniko. Kada gondolišagos mange avlas akor, kana chudlam te khelel ča kavka perdal zabava, the prihlášindam pes pre peršo soutěž, savi ehas bachtali, the phenđam peske, soske oda te naskušinas. Me khelavas imar andre miro dešujekh berš, khelavas tiž andro suboris (Lolí ruža). The kamavas, lebo feder som rado, hoj mire čhave kamenas te khelel tiž. Sar pes uľiľas miri trito čhaj, chudlam te khelel buter, the vašoda hoj pal amaro khel'ibnaskero suboris ehas zaujma, ta chudlam te phirel pal o soutěža the festivala.

Šaj amenge phenen, andre save fora imar khelenas?

Hi. Buter oda ehas festivala. The ehas oda fora: Mělník, Praha, Mladá Boleslav, Lysá nad Labem the aver. Ehin lendar calkom but.

Sar tumen lile o čhave, sar pes tumenge lenca kerel jekhetane bufi?

O čhave man lile but lačhes the hine rado, hoj lenca kerav bufi, the nekbuter, hoj šaj dikhen neve veci, le dženen, fora, neve kamarata the aver sikhľuvipena. Likeras pes maškar peste sar kamarata, the kaleha pes thođas maškar amende e pativ.

Khelenas andro khel'ibnaskero suboris Lolí ruža, so bi amenge pal leste phenenas?

Andro suboris, kaj khelavas, sar somas terňi, ehas lačhes, ehas odoj lačhe džene, savenca barilom avri, the but man sikhľilom.

Save aver skušenostá tumen andro khel'iben ehin?

Andre khel'ibnaskeri škola řigda naphiravas, sikhľuvavas man khere the andro suboris.

Keren bufi le čhavorencia, so len sikhaven, so le čhavorence džal, the visar, so bi šaj kerenas feder?

Le čhavorencia kerav bufi imar dešujekh berš, the nane oda ča andro khel'iben, keras jekhetane he o akciji, phiras pro soustředění, pro tabori, keras karnevali, sportovna prekidkeribena the aver. Ale nane oda ča o čhajora the murša khatar khel'ibnaskero suboris, ale he aver čhavore, save bešen andre Kolina, the nane len možnosť vareso rovnako te predživel. Ko čhavore bi pes šaj kerelas feder koda, hoj te likerem e škola buter sar o khel'iben.

Keci but khelen le čhavorencia, sar dičhuven tumare treninki?

Skušinas duvar abo trival andro kurko. Skušinas andro klubos, furt khatar 14. ora pes savore arakhas, the peršo peske mukhen giľa, save kamen, kaj pes te rozčalaven, palis khelas jekhetane duj ori.

Kaj ehin perdal tumende o čačipen andro romano khel'iben, the sar bi les charakterizinenas?

Čačipen andro romano khel'iben ehin manušiben andro romano povodos, the ehin oda khel'iben, savo sako Rom džanel, charakterizinel pes šundeha andro teštos the vođi.

O khel'iben ehin tiž pal e disciplina the bufi, sar motivinen le čhavoren, hoj te chuden te khelel the te likerem andro khel'iben?

Le čhavoren motivinel but calkom kada, hoj pes radšaľon, sar džana te vistupinel, oda hino pal calo berš, the vašoda andro khel'iben the skuški likerem avri. Nakamen peske te kerel lađž, vašoda hine kavka avri likerde. The te bi avelas pal lengro, ta khelen sako dives andro kurko.

So tumen bavinel the del radostá andre bufi sar khel'ibnaskero lektoris?

Del man radostá odi loš savore čhavorengrí.

Save lačhipena bi majinelas te avel le khel'ibnaskero lektoris, okrem oda, hoj pes džanel te čalavel?

Te avel pherasutno, jileskero ko čhavore, the achaluvipen.

Keren bufi andre Kolina, so bi amenge phenenas, sar odoj dži-

ven o Roma? Save hin oblasta, kaj ehin nekbuter problema?

Adađiveskero koter maškar Roma ehin jepaš pre jepaš. Čore thana, save andre Kolina hine, bi majine nas te chudel buter šegetipen, vašoda hoj buter dženen, save odoj dživen, hin bufi, ale likerem len rovnako, sar te bi naavenas. Šegetipen bi avelas lačhes perdal kole čhavore, vareso perdal lende te kerel, kaj te naaven ča avri pro ulici, hoj len te avel vareso, so bi len bavinelas.

Pre save thana pes, perdal tumende, arakhen terne džene nekbuter? The pre save thana, perdal tumende, pes vareso nalačo ačhol?

Nekbuter pes arakhen anglo khera, štacija, sklepi. The kaj pes ačhon nalačhe situaciji, oda nadžanav, ale gondolinav mange, hoj paš e štacija.

Džas peha pale ko khel'iben. Prinđaren he aver khel'ibnaskero subora, save khelen romano khel'iben? Sar pes peha likerem?

Aver subora prindžaras, the furt pes arakhas, gondolinav mange, hoj pes maškar peste likerlas lačhes. O čhavore khatar suboris peske lenca pisenen the thoven pes maškar peste pro socijalna siťi.

Kaj amen vičinenas, kaj tumaro suboris šaj dikhas?

Šaj tumen vičinas kada čhon 23. 9. 2023 pro romano festivalis andre Kolina.

O khel'iben ehin phari disciplina, varekana kampol pauza. So keren andro volňo časos, sar peske odpocivinen?

Volňo časos man but nane, hin man duj buťa the o suboris, ta som rado, te rakhava dives, kana šaj avav mire čhavenca.

Raňi Červeňakovo, me tumenge but palikerav vaš tumaro časos, savo amenge diňan, the vinšínav but bacht andro dživipen. Pro agor tumendar phučav, so bi phenenas amare dženge, save ginen o Romano hangos?

Le dženge, save ginen, bi phenavas, hoj peske te dživen lačhes the likerem pes maškar peste lačhes, he vaš kada, so pes andro svetos ačhol. Amen sam Roma, amen pes rado dikhas.

phučelas e Veronika Kačová

O podstatě romského tance

Simona Červeňáková je komunitní pracovníce, která pracuje v Kolíně v organizaci Prostor plus. Věnuje se dětem a výuce romského tance jako vedoucí tanečního souboru Čercheničky. Od svého dětství tancovala v tanečním souboru Lolí ruža, z kterého čerpá zkušenosti pro svoji práci. Děti učí maďarský čardáš, tradiční olašské a polské romské tance, ale také street dance nebo flamenco. Je maminkou třech dětí.

Dobrý den, paní Červeňáková, mohla byste nám říct, kdy se ve vás probudila myšlenka začít se věnovat dětem a tanci?

Dobrý den, Veroniko. Tato myšlenka se ve mně probudila tehdy, když jsme začali zkoušet jen tak pro zábavu a přihlásili jsme se na první soutěž, která byla úspěšná, a tak jsme si řekli, proč to nezkusit. Já jsem se tanci věnovala od svých 11 let, tančila jsem také v souboru (taneční soubor Lolí ruža). A chtěla jsem, nebo vlastně byla jsem ráda, že moje děti se tomu chtějí věnovat také. Od narození mé třetí dcery jsme se tomu začali věnovat víc, a protože o náš taneční soubor byl zájem, tak jsme začali jezdit po soutěžích a festivalech.

Mohla byste nám vyjmenovat pár měst, kde jste vystupovali?

Ano. Většinou se jednalo o festivaly. A byla to města Mělník, Praha, Mladá Boleslav, Lysá nad Labem a další. Je jich celkem hodně.

Jak vás děti přijaly?

Děti mě přijaly velmi dobře, jsou nadšené tím, že se jim věnuji a hlavně, že můžou vidět nové věci, lidi, města, nové kamarády a jiné zvyky. Chováme se k sobě jako kamarádi, a tím se vytvořila naše důvěra mezi námi.

Působila jste v tanečním souboru Lolí ruža, co byste nám o souboru řekla? Jaké máte vzpomínky?

V souboru, ve kterém jsem tančila v mládí, to bylo super, byli tam lidi, se kterými jsem vyrůstala a hodně jsem se naučila.

Jaké máte další zkušenosti v oblasti tance?

V taneční škole jsem nikdy nebyla, učila jsem se doma a v souboru.

Věnujete se dětem, jaké aktivity s nimi děláte, v čem se dětem daří a naopak, co by mohly zlepšit?

Dětem se věnuji už 11 let, možná víc, a není to jen v tanci, děláme společně i akce, např. jezdíme na soustředění, na tábory, děláme karnevaly, sportovní soutěže apod. Ale nejsou to jen holky a kluci z tanečního souboru, ale i děti, které v Kolíně bydlí a nemají možnost něco podobného zažít. U dětí by se dalo zlepšit to, aby školu braly víc než tanec.

Jak často s dětmi zkoušíte a jakým způsobem probíhají vaše taneční tréninky?

Zkoušíme dvakrát až třikrát týdně. Zkoušíme v klubu, vždy od 14 hodin se všichni sejdeme a nejdříve si pustíme muziku, kterou chtějí, aby se rozhýbali, pak zkoušíme dvě hodiny.

Kde podle vás pramení podstatu romského tance a jak byste ho charakterizovala?

Podstata romského tance je osobnost romského původu, a hlavně je to tanec, který každý z Romů umí, charakterizuje ho cítění tělem i duší.

Tanec je také o disciplíně a práci, jak motivujete děti, aby začaly a vydržely u tance?

Děti motivuje spíš to, že se těší na vystoupení, která jsou po celý rok, a proto u tance a zkoušení vydrží. Nechtějí si utrhnout ostudu, proto jsou tak vytrvalí a kdyby bylo na nich, zkoušely by i celý týden.

Co vás baví a naplňuje při práci tanečního lektora?

Naplňuje mě ta radost a to nadšení všech dětí.

Jaké vlastnosti by podle vás měl mít taneční lektor, kromě přírodního pohybového nadání?

Smysl pro humor, cítění k dětem, naslouchání a pochopení.

Pracujete v Kolíně, jak byste nám popsala současnou situaci místních Romů? Jaké jsou oblasti, ve kterých je nejvíce problémů? A jak je popřípadě řešit?

Současnost Romů této doby je půl na půl. Vyloučené lokality, které v Kolíně jsou, by měly dostávat více pomoci, protože většina lidí, co tam bydlí, jsou pracující, a berou je stejně, jako by nebyli. Pomoc by byla dobrá právě pro ty děti, něco pro ně udělat, aby se netoulaly, aby měly něco, co by je přimělo dělat věc, která je baví.

Na jakých místech se podle vás sdružují mladí lidé nejčastěji? A v jakých místech, podle vás, dochází k největším kritickým situacím?

Nejvíce se zdržují před domem, u nádraží, před nákupním centrem. A kde dochází k největším kritickým situacím, to nevím, ale myslím si, že na nádraží.

Vraťme se spolu k tanci. Znáte i jiné taneční soubory, které se věnují romskému tanci? Jaký s nimi máte vztah?

Jiné soubory známe a pořád se seznamujeme, myslím si, že s nimi máme dobrý vztah. Děti ze souboru si s nimi dopisují a přidávají se mezi sebou na sociálních sítích.

Kam nás pozvete, kde můžete vidět váš taneční soubor?

Pozvat vás můžeme tento měsíc 23. 9. 2023 na romský festival do Kolína.

Tanec je náročná disciplína, která občas potřebuje pauzu. Jak trávíte volný čas, jak odpočíváte?

Volný čas moc nemám, mám dvě práce a soubor, takže jsem ráda, když se najde den, kdy můžu být jen se svými dětmi.

Paní Červeňáková, já vám děkuji za váš čas, který jste nám věnovala a přeji hodně štěstí do života. Na závěr rozhovoru se zeptám, máte nějaký vzkaz pro naše čtenáře Romano hangos?

Čtenářům bych vzkázala jen to, ať se mají dobře a ať se k sobě chovají hezky, i přes to, co se ve světě děje. Amen sam Roma, amen pes rado dikhas.

*rozhovor vedla Veronika Kačová
foto: archiv Simony Červeňákové*

Amari škola...

(leperiben)

Imar hin het o prazhni, avel o septembris, the savore čhavore džan andro školi, aven pre lende o povinostá. Odava hin vaš o dad the daj ajse zorale dživesa, kaj te sikhaven le čhavoreng, sar the so te kerel andre škola. The mira čhakra čhajori džal andre elšebno berš, the joj hihi olestar pro njeri.

„Mri čhaj, odava natromas te avel ajsi nervozno, av spokojno, odava feder tuke džala...“

„Hin tut čačo, babo, aľe miro cikno anđelkos, imar la avela povinostá...“

„Odava hin čačo, kezdinel odava la školaha...“

„Babo, the tu phirehas andre škola...“

„Hi, aľe odava sas avresar sar akaňik...“

„Babo, vaker mange, sar odava sas akor, talam feder duminava...“

„No, te hin tut časos, vakerava tuke, sar odava sas. Amen bešahas andro cikno gavoro, the odoj sas ajse „obecné školy“, odava hin avka, hoj andre jekh cimra samas čhavore khatar elšebni trjeda dži ke pandžto trjeda savore jekhetane, manca sas mire duj pheňa. Phenav tuke, hoj odava nasas avka mištes, o bareder čhave pes marenas, no man chraňinenas mire pheňa.

So te phenav, o dad la daha amen avka naľidžanas andre škola sar akaňik, cinenas amenge o teplaki, the odava sas savoro pro calo berš andre škola. Nacinenas amenge o gizdi, bo pr'oda nasas o love. Kana geľom me andre elšebni trjeda, the me chudľom o teplaki. The ajsi siťkovo taška, andre o šlabikaris, the o pingal, the imar sas savoro. Nasas ajse kuč the šukar batohi, abo o taški, sar hine tumare čhavoren!

Tosara ušťahas, the imar amen thovahas, e daj delas andro lavoris šudro paňi, the amen thovahas o muj, o vasta, o vasta mušinahas mištes te thovel. Bo sar avahas andre škola, la učitel'kake mušinahas te sikhavel o žuze vasta, kas nasas, chudelas la rakoskaha. The odava igen dukhalas, igen štipinelas, sako olestar daralas! Džahas andre škola le pheňenca, the jon mange phene-nas, so te kerel: „Av cicho the mištes sikhľuv, te na chudes la rakoskaha!“ Odava sas mištes lav.

Sas odava igen pharones, no amen o prvňaki pisinahas, so amenge diňa e učitel'ka pre lavica, the joj sikhavelas tiž avren, bo samas odoj but čhavore.

The kana sas e učitel'ka ajsi prisno, me la kamavas, ke mande joj sas igen lachi, nadžanav soske, aľe ke ma sas mištes. Amen o prvňaki samas cicho, no na savore. Jekh čhavoro, o Laďikos, sas igen bibachtalo, kerelas bari vika, the la učitel'kake vičinkerelas džungales, joj les mindig bičhavelas pre chodba, pal o vudar. No jekh džives pes avka kerďa, hoj o Laďikos pes našaďa. Rodahas les calo džives pal o gav, nasas ňikhaj, aňi khere. O lukeste les rakhľe čak dujto džives, sas andro veš. La učitel'kake sas igen namištes, čhide la avri andal e škola, avľa amen te sikhavel nevo učitel'is! Jov nasas ajso lačho, ňikas nasajinelas, aňi ňiko imar nadžalas pal o vudar! Hin man but te leperel, aľe tut nane ajci časos, miri čhaj...“

„Babo, hin tut čačo, odava tiro vakeriben mange diňa! Džanes, keci diňom love pre Alenka andre škola? Maj na pandž ezera...“

„Joj, miro gulo Del!“

„No, paňa mange! Adadžives odava hin avresar, cindom lake e taška, o topanki, the adadžives pes savoro poťinel, o chaben andre škola, e družina, the aňi imar navakerav, so savoro...“

„The džal andre elšebni trjeda, the so te džala te študinel...“

„Babo, oda hin dur, me feder naduminav, sar džala dureder te sikhľol, adadžives našťik keras nakamutnes, sa hin igen kuč, the ajse veci ňisave, aľe kampen...“

„Hin tut čačo, miri čhaj. Avela mek kučeder, čak nek hin tumen sasťipen, the nek hin tumen e buťi, avresar...“

„Babo, tu av sasťi, de pre tute bari briga, nek aves amenca adaj. Ačh Devleha, me imar mušinav te džal!“

„The tu miri čhaj!“

The geľa khere. Hin la starostá, aľe odava džala preku. Savoro džal het časoha, pre savoreste hin o časos...

Irena Eliášová

SOBIBOR 1943: VZPOURA

14|10|2023 v 16 h

**Přednáškový sál v Hodoníně u Kunštátu.
Památníku holokaustu Romů a Sintů na Moravě**

Muzeum romské kultury, s. p. o.
Bratislavská 67, 602 00 Brno
media@rommuz.cz
rommuz.cz

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²
Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%
žádosti o inzerci na: holomkova@srnm.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:

způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Cejl 460/35, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010 nebo pošlete e-mail s vašimi údaji na adresu holomkova@srnm.cz

cena předplatného pro rok 2023 je 420 Kč

ZDENĚK DANIEL

VESMÍRY/ KOSMOSA/ UNIVERSES

B | R | N | O | I

* VERNISÁŽ 2/3/23
* 3/3/23 – 31/12/23

* rommuz.cz
* Bratislavská 67, 602 00 Brno

SRNM

OD ROKU 1991 SPOLEČNĚ S VÁMI

Adresa redakce
Romano hangos
a
Společenství Romů
na Moravě
Cejl 460/35,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srnm.cz
číslo účtu:
2300661977/2010